

Sosyal Yardım Sorunu Olarak Sosyal Yardım Bağımlılığı

Social Assistance Dependency as A Social Assistance Problem

Davuthan Günaydın¹

¹(Doç. Dr.), Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

ÖZ

Sosyal yardım bağımlılığı başka bir ifade ile sosyal yardım sendromu kavramı, sosyal yardımların kurgulanma ve sunulma şekli nedeniyle yardım alıcılarını çalışmaktan vazgeçirmesi durumunu açıklamak için kullanılmaktadır. Sosyal yardımların bireyler ve haneler üzerinde yarattığı düşünülen bağımlılık olgusunun, gerçekte ne derece etkili olduğunu değerlendirmek için sosyal yardım bağımlılığı kavramı anlamak, yardımların etkinliği açısından önemlidir. Bu çalışmada sosyal yardım alma ile gelişen pasiflik kültürünün nedeni olarak yardım almak değil, yardım programlarının kurgulanmasından ve uygulanmasından kaynaklandığı savunulmaktadır. Bu kapsamda nesiller arası yoksulluğun da bir sonucu olan bağımlılık kültürünün çocuklar arasında nasıl geliştiği, sosyal yardım alımında kuşaklar arası bir nedensellik bağının olup olmadığı, kadınların erkeklere oranla bağımlılık kültüründe bir farklılaşma var ise bunun nedenlerinin neler olabileceği ve genel olarak yardım alanların tümü bağımlı olarak kabul edilmeli midir? Eğer öyle ise aldıkları yardımın düzeyi ve süresi ile bağımlılık arasında bir bağlantı kurmak mümkün müdür? Sorularına cevap aranmaktadır. Literatür taramasına dayanan bu çalışmada, konu hakkındaki literatür eleştirel bir çerçevede ele alınarak, farklı araştırma sonuçlarına göre değerlendirmeler yapılmaktadır. Sonuçlar kronik yoksulluk içerisindeki bireylerin yaşadığı güvensizlik ve savunmasızlığa karşı koymak için sosyal yardımların kritik bir öneme sahip olduğu, insani gelişmeyi desteklediğini, yoksulluktan kurtulma fırsatlarına erişmelerine yardımcı olduğunu ve nesiller arası aktarımı kesintiye uğrattığını göstermektedir.

ABSTRACT

Social assistance dependency, in other words, social assistance syndrome is used to explain the situation in which social assistance recipients discourage from working because of the way the benefits are designed and delivered. It is critical to understand the concept of social assistance addiction in order to assess the effectiveness of the addiction phenomenon thought to be created by social assistance on individuals and households. In this study, it is argued that the reason for the culture of passivity that develops with social assistance is not receiving help, but rather the construction and implementation of assistance programs. In this context, it is investigated how the addiction culture, which is also a result of intergenerational poverty, develops among children, whether there is a causal link between generations in social assistance intake, and the reason if there is a difference in the dependency culture of women versus men. Should this framework generally be considered dependent on allied recipients? It has been explored whether it is possible to establish a link between the level and duration of help they receive and addiction. Literatür taramasına dayalı olan bu çalışmada, konu ile ilgili literatür eleştirel bir çerçevede değerlendirilmekte ve farklı araştırma sonuçlarına göre değerlendirmeler yapılmaktadır. The results show that social assistance is critical to countering the insecurity and vulnerability experienced by individuals in chronic poverty, supporting human development, helping them access opportunities to escape poverty, and disrupting intergenerational transmission.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Yardım Bağımlılığı, Bağımlılık Sendromu, Yoksulluk, Nesiller Arası Bağımlılık, Kadın Bağımlılığı

Keywords: Dependency Syndrome, Female Dependency, Intergenerational Dependency, Poverty, Social Assistance Dependency

EXTENDED ABSTRACT

In the developed capitalist countries, with the effect of neo-liberal policies and economic crises in the 1980s, social assistance began to be reviewed in the face of the pressures of social expenditures on public budgets. Along with the 1990s, there was a growing consensus that social assistance budgets in many countries were being cut, and that recipients of benefits were being distracted from working. In this process, policies aimed at ensuring the integration of social assistance recipients with the labor

Corresponding Author: Davuthan Günaydın **E-mail:** dgunaydin@nku.edu.tr

Submitted: 21.06.2022 • **Revision Requested:** 08.09.2022 • **Last Revision Received:** 12.12.2022 • **Accepted:** 13.12.2022

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

market were prioritized. Along with strict eligibility requirements, conditions for participation in programs that will increase their integration into the labor market have been introduced. At the same time, it was the responsibility of the assistants to prevent the dependency culture created by social aids on individuals. This concept, also called dependency theory, is also used to explain the situation in which social assistance recipients discourage from working because of the way the benefits are designed and delivered. According to the theory, the problem is not in people's ability to work or employment opportunities, but in the existence of deterrents to work. Regardless of the individual and familial characteristics that cause poverty, it is controversial whether the family's receiving social assistance will promote social assistance dependency of the child in the household in the future and whether social assistance systems have such an effect.

This situation is based on the belief that dependence is transferred from parents to children through knowledge and values and a culture of intergenerational social assistance addiction is created. In other words, it is widely accepted that children who grow up in low-income families and receive social assistance are more likely to receive it as adults. Although this situation is caused by a variety of factors, the experiences that children have during their growth periods cause the phenomenon of dependence to be mentioned. Although this situation is based on many reasons, the experiences that children experience during their growth period cause the phenomenon of dependence to be mentioned. It is thought that the *culture of dependence* gains an intergenerational dimension, especially when children begin to experience the feelings of shame and stigma caused by receiving social assistance from an early age while learning the processes of accessing social assistance through their parents. According to some authors, a causal relationship in receiving social assistance across generations creates a culture that reinforces family transmission. Those who oppose the causality hypothesis, on the other hand, defend the idea that the parents are disadvantaged, not the family's receiving welfare services, with the "disadvantaged relationship" approach. This situation, which is called the "shared determinants effect", is evaluated as a tendency to be related to factors such as education level, work motivation, and living area among parents and children.

Another group where the culture of dependence is questioned is women. Especially in the new division of labor that started with the capitalist production system, the understanding of women's labor in reproduction within the family causes women to be more dependent more men on social assistance. This situation, which is frequently criticized by the feminist ideology, is seen as a result of the destructive effects of capitalism on women, due to the understanding that devalues women's labor and assigns them duties based on gender. Before the industrial revolution, although women's labor was controlled by others, it was in a visible, understandable, and official position. Increasing individualism with industrial capitalism has built a new dichotomy of economic dependence and independence. As a result of the hegemony of wage labor, women's labor with unpaid housework and parenting roles has been devalued. Male labor began to be evaluated within the scope of the family head, who earned his bread by reducing the care roles in the family, during this process. While income-generating policies were restructured based on gender, social reproduction remained the responsibility of women.

Giriş

Gelişmiş kapitalist ülkelerde refah devletinin altın çağını yaşadığı 1960-1980 yılları arasında hükümetler, artan kamu gelirlerinden sağladıkları kaynaklarla vatandaşlarına kapsamlı sosyal refah hizmetleri sundular. Bu hizmetler, özellikle yoksulluğun önlenmesinde bireyleri piyasanın insafına bırakmayan yöntemler içermekteydi. Ancak 1980'lerle birlikte neo-liberal politikalar ve ekonomik krizlerin etkisiyle sosyal yardımların kamu bütçelerine yaptığı baskıları karşısında bu yöntemler yeniden gözden geçirilmeye başlandı. 1990'larla birlikte de pek çok ülkede sosyal yardım bütçeleri kısıtlanmaya ve yardımların, alıcılarını işgücüne katılmadan uzaklaştırdığına dair görüşler sıklıkla dile getirilmeye başlandı. Bu süreçte sosyal yardım alıcılarına katı uygunluk şartları ile birlikte, işgücü piyasasına entegrasyonlarını arttıracak programlara katılım koşulları getirildi. Bu suretle de aynı zamanda sosyal yardımların bireyler üzerinde yarattığı bağımlılık kültürünün engellenmesi hedeflendi.

Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlar kritik bir öneme sahip olmakla birlikte insani gelişmeyi desteklediği, bireylere yoksulluktan kurtulma fırsatı sunduğu ve yoksulluğun nesiller arası aktarımını kesintiye uğrattığı kabul edilmektedir (Josep, Barrientos, ve Hulme, 2010). Ancak son yıllarda sosyal politika literatüründe sosyal yardımların beklenen bu etkileri kadar tartışılan konulardan biri de sosyal yardım ağlarının aylıklığı ve bedavacılığı teşvik ettiği ve buna bağlı olarak da bağımlılık kültürü yarattığı şeklindedir (Schneider ve Jacoby, 2003; Shepherd, Wadugodapitiya ve Evans, 2011; Toner, 1998; Hanna, 2019b). Bu iddiayı savunanlara göre bu durum, bireylerin yeterliliğini ve kendi başına yoksulluktan çıkma motivasyonlarını baltalamakta, kendilerini geçindiremez hale gelmelerine ve bu nedenle de sosyal yardımlara bağımlı hale gelmelerine neden olduğu iddia edilmektedirler (Mendes, 2000; Shepherd, Wadugodapitiya ve Evans, 2011). Bu söylemler pek çok ülkede karşılık bularak politika yapımcılar tarafından yardım fonları kesilmekte, süresi kısıtlanmakta ya da erişimi zorlaştırılmaktadır. Bağımlılık sendromu olarak da tanımlanan bu durum, bağımlılığın bilgi ve değerler yoluyla ebeveynden çocuklara aktarıldığı ve nesiller arası sosyal yardım bağımlılığı kültürü oluşturulduğu inancına dayanmaktadır. Başka bir ifade ile düşük gelirli ve sosyal yardım alan ailelerde büyüyen çocukların, yetişkinlik dönemlerinde sosyal yardım alma eğilimlerinin daha fazla olduğu kabul edilmektedir. Pek çok nedene dayandırılrsa da çocukların büyüme dönemlerinde tecrübe ettikleri deneyimlerin bağımlılığa neden olduğu kabul edilmektedir (Lindbeck, Nyberg ve Jorgen, 1999; Kauppinen vd., 2014). Özellikle çocukların sosyal yardım almanın neden olduğu utanma ve

damgalanma duygularını erken yaşlardan itibaren tecrübe etmeye başlamaları bu durumu kabul etmelerine yol açarken diğer yandan, ebeveynleri yoluyla sosyal yardımlara erişim süreçlerini öğrenmeleri bağımlılık kültürünün nesiller arası bir boyut kazanmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Bağımlılık kültürünün sorgulandığı bir başka grup da kadınlardır. Özellikle kapitalist üretim sistemiyle başlayan yeni iş bölümünde kadın emeğinin aile içinde yeniden üretimde değerlendirilmesi anlayışı, kadınların hem erkeklere hem de sosyal yardımlara daha fazla oranda bağımlı olmasına neden olmaktadır. Feminist ideoloji tarafından sıklıkla eleştirilen bu durum, kadın emeğini değersizleştiren ve onlara toplumsal cinsiyet temelinde görevler yükleyen anlayışın, dolayısıyla kapitalizmin kadınlar açısından yıkıcı etkilerinin bir sonucu olarak görülmektedir (Brenner, 1999).

Bağımlılık kavramı dört farklı anlamda kullanılmaktadır. İlki bu çalışmanın konusunu da oluşturan geçim için bir başka kişiye veya kurumun yardımına muhtaç olmaktır. Tarihsel süreçte toplumsal tabiiyet ilişkisi içerisinde genel bir terim olan bağımlılık, özellikle endüstri devrimi sonrası değişen yeni ekonomik sistem içerisinde farklı anlamlar kazanmaya başlamıştır. Bir başkası için çalışarak geçimini sağlamak, destek için hayır kurumlarına ya da sosyal yardımlara güvenmeye kaymıştır. İkincisi yine çalışmada kısmen tartışılmakta olan evli kadın statüsünde zımnen yaratılan bağımlılıktır. Üçüncüsü, politik bir kavram olarak bireylerin ya da hanelerin yönetici güce tabi olmasıdır. Son olarak ahlaki ve psikolojik boyutuyla bağımlılık, irade eksikliği veya aşırı duygusal muhtaçlığı karakterize etmektedir (Fraser ve Gordon, 1994: 5).

Sosyal yardım bağımlılığına ilişkin çağdaş söylemler iki ana akım çerçevesinde değerlendirilebilir. İlki, yoksulluk söylemi ve kültürü çerçevesinde bazı istisnai durumlar dışında mağduru suçlayan muhafazakâr ve liberal yaklaşımdır. Bu kapsamda muhafazakâr yaklaşıma göre, yoksullara yapılan sosyal refah harcamalarının, bireyler üzerinde parasızlıktan daha fazla bir sorun olan pasifliği teşvik ettiği, ahlaki ya da psikolojik bağımlılığa neden olduğudur (Goede, 1996; Swartz vd., 2009; Charles, 1984). Liberal yaklaşımı savunanlara göre ise asıl suçlu sosyal ve ekonomik etkilerdir. Bu düşünce akımı neo-klasik ekonomi anlayışından beslenir. Bu yaklaşımda birey, sosyal yardımlar ve çalışma seçeneği ile karşı karşıya olan rasyonel bir insan olarak kabul edilir. Bağımlılığın ahlaki ya da psikolojik anlamları sorgulanmaz, istenmeyen bir durum olarak kabul edilir. Sosyal yardım harcamaları kötü ve bağımlılık yaratan bir etkiye sahiptir. Temel ve zorunlu yükümlülük sosyal yardımlar için çalışmaktır (Mendes, 1998; Sullivan, 2000). Ancak her iki yaklaşımı benimseyenlerin ortak düşüncesi hak sahibi olarak görülenlerin kültür ve davranışlarının sorunlu olduğu, olumsuz etkisinin olumludan ağır bastığı yönündedir (Fraser ve Gordon, 1994b: 19). Bu düşüncelere de karşı çıkan yaklaşıma göre ise sosyal yardım alma ile gelişen pasiflik kültürünün nedeni yardım almak değil, yardım programlarının kurgulanmasından ve uygulanmasından kaynaklanmıştır. Uygun bir şekilde tasarlanmış ve hak temelli sosyal yardım sistemlerinin, istihdam da dâhil olmak üzere toplumsal katılımı teşvik edeceği iddia edilmektedir (Swartz vd., 2009).

Sosyal Yardım Kapsamında Bağımlılık Kavramı

Yoksullukla mücadele etmek için uygulanan sosyal yardım politikaları gerek uygulama yöntemleri gerekse neden olduğu ekonomik ve sosyal etkileri ile uzun yıllardan beri sosyal politika literatüründe tartışılmaktadır. Ülkelerin benimsedikleri refah rejimleri ve toplumun yoksullara bakış açısı çerçevesinde şekillenen bu tartışmaların odağını; yardımların miktarı, kapsamı ve süresi belirlerken, ortak noktası sosyal yardımların vazgeçilmez olduğu yönündedir. Sosyal yardımların yarattığı dışsal etkilerle bireyleri tembelleğe dahası sosyal yardım bağımlılığına itip itmeyeceği konusu ise yoksulluğun psikososyal etkileri kapsamında değerlendirilmektedir. Gerçekte yoksulluğa neden olan pek çok faktör yoksullar tarafından yaratılmamakla birlikte sonuçları en çok yoksul bireyleri etkilemektedir. Kapitalist sistemin piyasa temelli yoksulluktan kurtulma stratejilerinin başarılı olmadığı pek çok ülkede yardımlara muhtaç ve yardımlar olmadan hayatını sürdüremeyen kitleler ortaya çıkmaktadır. Bu durum özellikle uzun süreli yardım bağımlılığına dönüşme olasılığını arttırmakta dahası yoksul aile çocukları vasıtasıyla bir sonraki nesillere aktarılmasına neden olmaktadır.

Bu çerçevede bağımlılık kavramı dört farklı durumu içermektedir. İlki bireyin geçimini sağlayabilmek için bir başka kişi ya da kuruma bağlı olmasını ifade eden ekonomik durumdur. İkincisi evli kadınlarda olduğu gibi zımni bir şekilde yaratılan sosyo-kültürel durumdur. Üçüncüsü yönetici güce tabi olma anlamındaki politik bağımlılık durumudur. Son olarak bireysel bir karakter özelliği olarak ahlaki ve psikolojik bir durum olarak irade eksikliği ve aşırı duygusal muhtaçlıktır (Fraser ve Gordon, 1994: 6). Sosyal yardım çerçevesinde değerlendirildiğinde bağımlılık, daha ziyade birinci duruma yani geçim araçları için bir başka kişi veya kuruma muhtaçlık durumunu ifade eder. Bu kapsamda kavram; ücretli bir işte çalışma olanağı bulamayan bireylerin sosyal yardımlara uzun vadede güvenmesi (Gore, 2019), kontrolü dışındaki kaynaklara aşırı derecede bağımlı olması (Lautze ve Hammock, 1996) olarak tanımlanabilir. Dışarıdan bir yardım olmadan bireyin ya da grubun kendi sorunlarını çözemeyeceğine olan inanıştır (Bartle, 2012; Nurdoğan, 2022).

Bağımlılık teorisi olarak da adlandırılan bu kavram, sosyal yardım alıcılarının yardımların kurgulanması ve sunulma şekli nedeniyle onları çalışmaktan vazgeçirmesi durumunu açıklamak için de kullanılmaktadır. Teoriye göre sorun insanların çalışma yeteneklerinde ya da istihdam fırsatlarında değil, çalışmayı caydırıcı unsurların varlığıdır (Xu ve Carraro, 2017). Sosyal yardımlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bireysel seviyede bağımlılığın kişinin yaşamı üzerinde güç ve kontrol eksikliğini yansıttığını, bağımlılığın azaltılması için bu güç eksikliğinin ortadan kaldırılması gerektiğini öne sürmektedir. Kavram bağımlılığı, ideolojik bir

yaklaşım olarak değerlendirerek, tanımlayıcı bir terim olmaktan ziyade, sosyal olarak oluşturulan ve bazılarında yabancı muamelesi yapmak için politik olarak kullanıldığını savunur (Gibson, 1995). Bu çerçevede bağımlılık sözcüğü politik, ideolojik, aşağılayıcı bir kavram ve cezalandırıcı bir etiket olarak değerlendirilmektedir (Fraser ve Gordon, 1994). Özellikle bireylerin yoksullukları ve sosyal durumları nedeniyle suçlandığı seçici sosyal yardım sistemleri, bağımlılık teriminin giderek daha fazla kullanılmasına neden olmaktadır. Başka bir ifade ile bağımlılık kelimesi özünde olumsuz bir ifadedir. Fieneman (2012)'a göre bağımlılık çöküştür. Yan ürünleri de tembellik, yoksulluk ve suça neden olan yozlaşmadır. Gençlere aktarılan ve bağımlılık döngüleri yaratan bir yaşam biçimidir. Bağımsız insan ideali ise, genellikle olumlu kültürel imajları beraberinde taşır. Bağımsız bir kişi titiz bir çalışma etiğine bağlı kalır, dürüsttür ve yasalara saygılıdır.

Bağımlılık aynı zamanda yardım kuruluşları ya da bağışçılar gibi güce sahip olanların yardım alıcıları konumunda olanlar üzerindeki etkileri hakkında bir söylem ya da politika konusunu temsil eder. Bu söylem yardımların türünü, miktarını, kapsamını ve süresinin belirlenmesinde etkili olurken, bireylerin kıymet ve değerine ilişkin algıları da şekillendirir. Yardım alanlar aynı zamanda karar mekanizmasının söylemlerini içselleştirirken, yardım almanın en iyi yolunun kendilerini yeterli kaynaklara sahip olmayan ve bağımlı olarak sunmaktan geçtiğini düşünürler (Harvey ve Lind, 2005: 10). Bu durum Etiyopya'da yapılan bir çalışmada üç tür bağımlılık kategorisi şeklinde tespit edilmiştir. İlki faydalanıcı bağımlılığıdır. Uzun dönemde yardımlardan yararlananların kendi kendilerine yetme çabası yerine yardım almaya devam etmeyi seçtikleri bağımlılık türüdür. İkincisi, uzun dönemli yardımların işgücüne katılım için caydırıcı etki yapmasıdır. Son olarak yardımların yapılmasında patronaj ilişkisi içerisinde sızıntı olarak kabul edilen, hak etmeyenlere yardım yapılması ve bu yardımlar karşılığında yerel hükümet yetkilileri tarafından etkilerini genişletmek ve sürdürmek için kullanmaları amacıyla yapılmasıdır. Başka bir ifadeyle bağımlı kılarak fayda sağlamak amaçlanmaktadır (Lind ve Jalleta, 2005: 10).

Bağımlılık ve Sosyal Yardım

Sosyal yardım bağımlılığı, ekonomik bağımlılığı ifade eden bir kavramdır. Bireylerin aldığı sosyal yardımların ve diğer desteklerin, bireyler tarafından ne kadar süre ile alındığı, bireyin gelirlerinin ne kadarını bu destekten sağladığı ve ücretli bir işte çalışıp çalışmadığını açıklamak için kullanılmaktadır. Bu durum aynı zamanda kavramı diğer bağımlılık türlerinden ayırarak ölçülebilir olmasına da neden olmaktadır. Sosyal refah bağımlılığı kavramının sanayileşme ve piyasa ekonomisinin ön plana çıktığı 18. yüzyıl ile birlikte başladığı kabul edilmektedir. Yoksullar artık sadece fakir olarak değil aynı zamanda ücretli bir işte çalışmayan yozlaşmış ve hayır işlerine güvenen, iradeleri zayıf kimseler olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Arthur, 2021). Ellwood sosyal yardım bağımlılığını farklı faktörleri ve davranış kalıplarını içeren; rasyonel seçim modeli, beklenti modeli ve sınıf kültürü modeli çerçevesinde açıklamaktadır. Rasyonel seçim modeli seçimleri ve teşvikleri, beklenti modeli güven ve kontrolü, sınıf kültürü modeli ise değerleri ve kültürü vurgular. Bu modellerin belirlenmesini ise dört faktöre dayandırmaktadır. a) Çalışma, sosyal refah yardımları ve yoksulluk kalıpları b) refahın süresi ve dinamikleri c) politik etkiler d) aile yapısı (Nate ve Kimenyi, 1996).

Sosyal yardım tartışmalarının temel varsayımları genellikle olumsuz ve kaçınılması gereken bir şey olduğu yönündedir. İnsanların iradelerini zedeleyen, kendi kendine yeten, kendine güvenen ve sürdürülebilirlikle ifade edilebilecek pozitif değerlere zıtlık oluşturur. Yardımların uzun bir süre sağlandığı durumlarda özel bir sorun olarak görülmeye başlar. Özellikle sürekli olarak yardım beklendiği bir bağımlılık zihniyeti veya sendromu yaratma riski en çok tartışılan durumdur. Bu durum aynı zamanda bireysel ve toplumsal düzeyde inisiyatif zayıflatabilir. Başka bölgelerden ya da ülkelerden gelen yardımlar yerel ekonomileri zora sokarken, aynı zamanda sürekli bir yardım ihtiyacı yaratarak, bireyleri kronik olarak dış yardıma bağımlı hale getirebilir. Ayrıca hükümetlerin ya da yardım kuruluşlarının yardım kaynaklarına bağımlılığını artırarak da aşırı yoksulluk ve bu durumun bir sonucu olarak utanç ve başarısızlık duygusu ile bağlantılı yardıma bağımlılık riskini artırabilir (Lind & Jalleta, 2005).

Sosyal yardım bağımlılığını etkileyen faktörler üç kategoride değerlendirilebilir. Bunlardan ilki demografik yapıdır. Özellikle hane reisinin kadın olduğu çocuklu ailelerde boşanmış ya da farklı etnik gruplara mensup kadınlarda bağımlılık riski artmaktadır. Diğer yandan çocukları için uygun kurumsal bakım olanaklarının eksikliği, düşük eğitim seviyesi ve becerilerinin uygun iş bulmalarını engellemeleri de bu etkiyi derinleştirmektedir. Bu durum aynı zamanda özellikle bu hanelerde büyüyen kız çocuklarının da sosyal yardım bağımlısı olma olasılığını arttırmaktadır. Diğer yandan toplam nüfus içerisinde hızla artan yaşlı nüfus oranı demografik faktörler içerisinde gösterilmektedir (Norton, Conway ve Foster, 2001; Antel, 1992: 468; Garfinke ve McLanahan, 1986). İkincisi ekonominin yapısal faktörleridir. Bu kapsamda yeterli istihdam olanakları yaratmayan ekonomilerin sosyal yardımlara bağımlı bireyler ve hanelere neden olduğu değerlendirilmektedir. Bu durum bağımlılığın bireysel özelliklerle değil, ekonomik sistem tarafından üretildiğini düşündürmektedir (Jackson, 2011). Üçüncüsü kültürel olarak oluşturulan sosyal normlardır. Bu yönüyle, yoksulların toplumca kabul görmüş değerlere yönelik algısının aile ve arkadaşlarının yaşadığı deneyimlerden etkilenmesini ifade etmektedir. Liberal bakış açısıyla bu durum, istihdam olanaklarının ve mobilite yetersizliğinin dezavantajlı durumu derinleştirdiği ve bireylerin başka bir çıkış yolu yokmuş gibi hissetmelerine neden olmasının sonucudur. Muhafazakâr yaklaşım ise, sosyal yardımların bireylerin yardımlara güvenmelerine bu nedenle de çalışma isteğinde ve toplumda doğru kabul edilmeyen diğer davranışlarını normalleştirdiğini, teşvik ettiğini ve bu suretle de aynı zamanda bağımlılığı güçlendiren sosyal normların gelecek nesillere aktarıldığını savunur (Bane ve Ellwood, 2008; Swartz, Blackstone, Uggen ve McLaughlin, 2009).

Sosyal yardım bağımlılığı ile gönüllü işsizlik arasında bir bağ olduğuna dair de yaygın bir inanç vardır. Bu inancın yerleşmesinde iki faktörün etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki “gelir etkisi” olarak da ifade edilen, bireylerin sosyal yardım aldıklarında daha az çalışmayı tercih etmeleri düşüncesidir. İkinci olarak da yardımlardan yararlanma hakkını kaybetmekten endişe eden bireylerin çalışmaktan kaçmalarını açıklayan ahlaki temeldir. (Hanna, 2019). Her iki yaklaşım da gerçekte bağımlılığı bireysel faktörlerle açıklama çabasının bir sonucudur. Bireysel çerçevede sosyal yardım bağımlılığı değerlendirildiğinde, özellikle yoksulluğun bireysel başarısızlıklara dayandığı düşünülen ABD gibi ülkelerde, egemen siyasi partiler tarafından bağımlıları, bağımsızlığa teşvik etmeye yardımcı faaliyetler desteklenmektedir. Diğer yandan hayırsever çabalar bile, bağımlılığın sürmesine neden olduğu ve bireyin hayır kurumunu kötü niyetli kullanacağı düşüncesi ile zararlı olarak nitelenmektedirler (Fineman, 2012: 1; Harvey ve Linda 2005: 10).

Bu yaklaşımda sosyal yardımların bağımlılığa neden olduğu düşüncesi bireysel olduğu kadar bölge veya ülke ölçeğinde de söz konusu olabilmektedir. Örneğin çiftçiler için uygulanan uzun vadeli yardımların bağımlılıktan kurtulma becerilerine zarar verebileceği düşünülmektedir. Mozambik’te yapılan bir araştırmada yabancı kuruluşların uzun vadeli yardımlarının, yerel toplulukların krizle başa çıkma kapasitesini ciddi şekilde baltaladığı değerlendirilmektedir (Lautze ve Hammock, 1996). Bu kapsamda bireysel başarısızlığa dayandırılan bağımlılık söyleminin, yardım yapan kurumlar tarafından yardım ölçeğini küçültmeye veya hükümetler tarafından yardım süreci üzerinde kontrolü arttırmaya neden olabileceği değerlendirilmektedir (Harvey ve Lind, 2005: 11). Ancak yapılan araştırmalar her zaman bu teoriyi desteklememektedir. Öncelikle bu düşünce, bireysel başarıyı büyük ölçüde maddi ve ekonomik terimlerle ölçerek, servetin eşit olmayan dağılımının toplumun bazı üyelerine sağladığı avantajları göz ardı etmektedir (Fineman, 2012: 1; Harvey ve Linda 2005: 10). Diğer yandan yoksul çiftçilerin sömürüye dayalı tarımsal faaliyetlerden, sürdürülebilir tarımsal faaliyetlere geçişi için yapılan desteklerin halkın bağımsızlığını kazanmasına yardımcı olabileceği değerlendirilmektedir (Lautze ve Hammock, 1996). Ayrıca pek çok durumda yardım alan erkeklerin çalışma eğilimlerini sürdürdükleri tespit edilirken, düzenli gelir desteğinin çalışma sürelerini azalttığına dair kanıt bulunamamıştır (Hanna, 2019).

Sosyal yardım bağımlılığı tartışmalarının odaklandığı bir başka durum ise yardımların süresidir. Tartışmanın tarafları uzun vadeli refah hizmetlerinin bağımlılık yarattığını savunurken, kimileri tarafından yardım harcamalarının genişletilmesi ve sürdürülmesi savunulmaktadır (Hanna, 2019; Harvey ve Lind, 2005: 10). Bağımlılık yaratma korkusu çoğu zaman hükümetler ya da yardım kuruluşları tarafından yardımların azaltılmasının bir gerekçesi olarak gösterilmektedir. Ancak bu durum daha olumsuz bağımlılık biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Sudan’da yapılan bir araştırmada yardımların azaltılmasının bireylerin sömürücü çalışma koşullarına ve şiddete maruz kalmalarına neden olduğu tespit edilmiştir (Karim, 1996: 11). Bu noktada cevap bulunması gereken soru bir hanenin ya da bireyin sosyal yardım bağımlısı olarak değerlendirilebilmesi için aldıkları yardım düzeyinin veya süresinin yeterli olup olmadığıdır. Pek çok durumda yardımlar bireylerin gıda ihtiyaçlarının çok az bir kısmını karşılayabilir önemli fark yaratmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yardımın ihtiyaç karşılama oranı, bir gösterge olarak kullanılamayacağı kabul edilmektedir.

Özellikle ekonomik krizler nedeniyle geçim olanaklarını kaybeden bireyler sosyal yardımlara bağımlı olmak zorunda kalabilirler. Bu durum aynı zamanda sosyal yardımların çerçevesini de belirlememize yardımcı olabilir. Muhtaç duruma düşmüş bireylere yardım edilip edilmemesi gerekliliğinden, onlara yardım edilme şeklinin insan ihtiyaçlarına ve özerkliklerine saygı çerçevesinde değerlendirilmesine neden olur. Başka bir ifade ile sorun yardım miktarı ve süresi değil nasıl sağlandığı ile ilgilidir. Bu bakış açısıyla sosyal yardım bağımlılığı düşüncesinin yayılmasına neden olan esas sebep yardımların yapıma biçimine bağlı olarak, bürokratik sistem içinde bulunan personelin yardım alanları tembel ve ya da yardım sistemini kötüye kullanma eğilimlerinin bağımlılığın kanıtı olarak göstermelerine de dayandırılmaktadır (Harvey ve Lind, 2005: 10: 4). Çoğu durumda sosyal yardım bağımlılığı her zaman kabul edilemez bir durum olarak görülmez. Çalışamaz durumdaki yaşlı ve engelli bireylere yapılan yardımlar doğal bağımlılık kapsamında değerlendirilebilmektedir (Arthur, 2021).

Refah bağımlılığı söylemlerinin ortak özelliklerinden biri de bağımlı olarak kabul edilen gruplara yönelik damgalama olgusudur (Spicker, 1988). Pek çok kültürde “aylak” yoksullar” olarak damgalanan gruplar mevcuttur. ABD’de bu gruplar genellikle refah anneleri olarak adlandırılan bekar anneler olurken, Avustralya’da Aborjin’ler sosyal yardım bağımlılığı tartışmalarının odağı olmaktadır (Harvey ve Lind, 2005: 10). Bireyleri bağımlı olarak damgalamanın, sistemi aldatmaya, bağımlılığı caydırmaya yönelik girişimlere direnmelerine, hile yapmalarına ve aynı zamanda utanç ve özdeğer yitimine neden olabileceği değerlendirilmektedir (Harvey ve Lind, 2005: 11).

Nesiller Arası Bağımlılık Kavramı

Nesiller arası geçiş, sosyal ve ekonomik avantajların ve dezavantajların mirasını ifade ederken, dezavantajlı ebeveynlerin sosyal ve ekonomik statüsünün, ebeveynlerden yetişkin çocuklara ne ölçüde aktarıldığına atıf yapar (Vauhkonen vd., 2017; Weissberg, 1970; Pacheco ve Maloney, 2003). Dezavantajlı ailelerde yetişmek çocukların becerilerini geliştirme ve topluma tam üye olarak katılma fırsatlarını sınırlandırırken, ekonomiler açısından insan kaynaklarının boşa harcanması ve üretkenlik kaybı gibi sonuçlar doğurabilmektedir (Perales vd., 2014: 3). Her ne kadar birey, sosyal politika konularını temsil eden esas unsur olsa da kurdukları aileler vasıtasıyla kapsam genişlemektedir. Toplum artık kurulan aileleri aynı ideallere sahip olmakla yargılamaya başlar. Aileler

kendilerini kuran bireylerin özelliklerini alan bağımsız, özerk ve kendi kendine yeten varlıklar olarak algılanır ve bu özellikleri paylaşan bireyler yetiştirir. Ancak kimi durumda ailelerin, toplumsal ideallerden sapma, parçalanma, tek başına oluşturulan birimler ve ya diğer patolojik gruplar olarak adlandırılarak bağımlı hale gelme riski altında olduğu kabul edilir. Toplum ortak ideallerden sapan bu aileleri bağımlı, sosyal sorunlar üreten ve toplumun kaynaklarını tüketenler olarak etiketlerken, sosyal yardımların bireylerin biyolojik ve kültürel olarak kendilerini yeniden üretmekten caydırdığını kabul ederler (Fineman, 2012: 2). Bu kapsamda çalışma alışkanlığı düşük ve sosyal yardım alan ebeveynlerin olduğu hanelerde yetişen çocuklar vasıtasıyla bağımlılık kültürünün yeniden üretildiği savunulur (Hanna, 2019; Smith-Carrier vd., 2019; Fraser ve Gordon, 1994). Sosyal yardım bağımlılığı içinde büyümek çocukların toplumsal katılımında sorunlar yaşamasına neden olurken aynı zamanda beşeri ve sosyal sermayenin verimsizliğine, sosyal ve politik kurumlara olan güvenin azalmasına ve sosyal uyumun sağlanamamasına neden olabilir (Perales vd., 2014; Hyggen, 2006). Gerçekte çocuklar çalışma becerine sahip yetişkinlerden bireysel başarının ödüllendirildiğine dair olumlu dersler alabilirler. Bu, çocukların kendi kendine yeterliliğin, bireysel ve toplumsal saygınlığın değerini kavramalarına, bağımsız ve sosyal yardımlara dayanmayan bir yaşamın onuruna varmalarına neden olur (Fineman, 2012: 1).

Hanelerin sosyal yardım almasının gelecek nesillerin refah bağımlılığını üç şekilde teşvik ettiği değerlendirilmektedir (Antel, 1992: 467; Page, 2004; Dahl, Kostøl ve Mogstad, 2016; Beaulieu, Duclos, Fortin, ve Rouleau, 2005). Öncelikle ebeveynin sosyal yardım alması, çocukların sosyal yardım alımına karşı hoşnutsuzluğunu azaltabilir. Bu durum, sosyal yardımların neden olduğu damgalama duygusuna atıf yaparak, erken yaşlarda bu duyguya alışan çocukların yetişkin olduklarında daha az damgalanma duygusu hissederek sosyal yardım alıcısı durumuna gelmelerini kolaylaştırabilmektedir. Bir anlamda bu aile davranışlarının taklit edilmesidir. İkinci olarak sosyal yardım alan hanelerde, ebeveynlerin emek piyasasına girme ve çalışma deneyimlerinin düşük olmasından çocuklar olumsuz etkilenirler. İş arama ve emek piyasasında kalma becerileri düşük seviyede kalır. Bu durum da ileride sosyal yardım bağımlılığı riskini yükseltir. Son olarak sosyal yardım alan hanelerden gelen çocuklar, yardım sisteminin işleyişi hakkında doğrudan gözlem yaparak bilgi sahibi olduklarından yardımlara daha kolay erişebilirler. Diğer yandan ebeveynler çocuklarına sosyal yardım sistemi hakkında tecrübelerini aktararak sosyal yardımlara daha kolay erişebilmelerinin yolunu gösterebilirler.

Gerçekte yoksulluğa neden olan bireysel ve ailevi özelliklerden bağımsız olarak, ailenin sosyal yardım almasının, hanedeki çocuğu gelecekte bağımlılığa teşvik edip etmeyeceği ve sosyal yardım sistemlerinin böyle bir etkisinin olup olmadığı tartışmalıdır (Antel, 1992: 467; Smith-Carrier vd., 2019). Bazı yazarlar tarafından nesiller boyu sosyal yardım alınmasındaki nedensel bir ilişkinin, aile aracılığı ile diğer nesle geçişinin pekiştirildiği bir kültür yarattığını iddia edilmektedir (An, Haveman ve Wolfe, 1993; Levine, David ve Zimmerman, 1996). Sosyal yardım bağımlılığı doğası gereği, bireyin yaşam süreci boyunca sosyal olarak inşa edilmekle kalmaz, aynı zamanda nesiller boyu aktarıldığı kabul edilir. Sosyal yardım alan ailenin çocukları için bu döngünün körüklendiğine inanılır. Bağımlılık döngüsü nedensel ve ilişkisel olarak iki duruma dayandırılır. Nedensel ilişkide bunun iki faktör tarafından türetildiği düşünülür. İlki, öğrenme etkisi olarak ifade edilen, çocukların sosyal yardım sisteminin nasıl işlediğini ebeveynlerinden öğrenebilmesidir. Sosyal öğrenme teorisine atıf yapan öğrenme etkisi “*çocukların başkalarını gözlemlediğini ve bilişsel, davranışsal ve çevresel belirleyiciler arasındaki karşılıklı etkileşim yoluyla kodladığını öne sürer*” (Smith-Carrier ve 2019: 130). Bu durum sosyal yardım programlarını kullanmaya teşvik edebilir. İkincisi ise çocukların ebeveynlerinin sosyal yardım almasının bir sonucu olarak benzerlik etkisi ile yardım almayı daha az damgalayıcı bulmalarındadır. Bu yaklaşım uyum etkisi olarak da adlandırılır (Beaulieu ve 2005). Çocukların uygunluk ve öğrenme etkisi nedeniyle ebeveynleri tarafından sergilenen sosyal yardım davranışlarını tekrarladığı durumlarda ebeveynler ve çocukları arasında sosyal yardım bağımlılığı arasında nedensel bir bağlantının kaçınılmaz olduğu değerlendirilmektedir (Beaulieu ve 2005: 541).

Araştırmalar refah programlarının sosyal yardım alan ailelerde yetişen çocukların yetişkin birey olduklarında sosyal yardım bağımlılığı olgusu ile karşı karşıya kalma olasılıklarının daha fazla olduğunu göstermektedir (Haan ve Schreiner , 2018: 32). OECD (2010)'nin yaptığı bir araştırma OECD ülkeleri arasında sosyal yardım kapsamında yardım alan bireylerin oranının 2007'den 2014'e kadar %14 arttığını göstermektedir. Bu artışın nedenlerinden biri olarak da nesiller arası sosyal yardım yayılımı gösterilmektedir. Aynı zamanda gelecekte bugünkü sosyal yardım alan ailelerinin çocuklarının yardım talep etmeye başlaması ile artış göstermesi beklenmektedir. Norveç'te yapılan bir araştırmada da bir nesildeki sosyal yardım kullanımının bir sonraki nesilde sosyal yardım talep edilmesine neden olduğuna dair nedensel kanıtlar olduğu, ebeveynlere sosyal yardım verildiğinde yetişkin çocukların sosyal yardıma katılma olasılığının ilk 5 yıl içinde %6, sonraki 10 yılda %12 arttığı tespit edilmiştir (Dahl, Kostøl ve Mogstad, 2013). Kanada'da yapılan bir araştırmada da çocukların 7-17 yaş arasında ebeveynlerinin sosyal yardım alımındaki bir birimlik yüzdesel artışın genç yetişkin olduklarında sosyal yardım alımında %0,29'luk artışa neden olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan uyum ve öğrenme etkisinin de farklı yaş gruplarında şekillendiği tespit edilmiştir. 7-9 yaş arası uyum etkisi güçlü iken 16-17 yaş aralığı öğrenme etkisinin baskın olduğu tespit edilmiştir (Beaulieu ve 2005). Ancak sosyal yardım programlarının nesiller arası yayılımında heterojen bir durumun varlığı da kabul edilmektedir. Sosyal yardım alan ortalama bir aileye nazaran marjinal gruplara mensup olduğu kabul edilen ailelerin çocuklarının sosyal yardım bağımlısı olma olasılığının daha fazla olduğu değerlendirilmektedir (Haan ve Schreiner , 2018: 32).

Nedensellik hipotezine karşı çıkanlar ise “dezavantajlı ilişki” yaklaşımı ile nesiller arası sosyal yardım bağımlılığına neden olan unsurun ailenin sosyal yardım alması değil, ebeveynlerin dezavantajlı olması fikrini savunurlar (Dahl, Kostol ve Mogstad, 2013: 1; Mitnik, 2010; Solon, Corcoran, Gordon, ve Laren, 1988: 393) “Paylaşılan belirleyiciler etkisi” olarak adlandırılan bu durum, sosyal yardım bağımlılığının, ebeveynler ve çocuklar arasında eğitim düzeyi, çalışma motivasyonu, yaşanılan bölge gibi faktörlerle ilişkili olma eğilimi değerlendirilmektedir. Hem ebeveynler hem de çocukların çalışmaya yüklediği anlam, aileye ve sosyal hayata büyük maddi katkılar sağlamadığı şeklinde ise bu durum gençlik dönemleri ile birlikte işgücünden dışlanmalarına ve sosyal yardımlara güvenmelerine neden olabilmektedir. Gerçekte bu etki, yetişkinlik çağında sosyal yardım bağımlılığının ebeveynlerin sosyal yardım alması ile doğrudan ilişkili olmadığını, çocuklar ve ebeveynler tarafından paylaşılan değerler ve yargılardan kaynaklandığını iddia etmektedir (Smith-Carrier ve 2019: 540). Yoksul ailelerde yetişen çocuklar gelecekte nitelikli istihdam fırsatını yakalamaları ve bu suretle de sosyal yardım bağımlılığından kurtulmalarına yardımcı olan iyi bir eğitimden mahrum kalabilirler. Diğer yandan ailelerinin ulaşım ve iş imkânlarının kısıtlı olduğu dezavantajlı bölgelerde yaşamaları ve çocukların da yetişkinliklerinde bu bölgelerde yaşamaya devam etmeleri etkili bir faktördür. Çocukların sosyal yardım alma eğilimlerinin ebeveynlerinin almaları ile güçlü bir şekilde ilişkili olması beklenebilir, ancak sosyal yardım almanın tek başına herhangi bir nedensel etkisi olmayacaktır. (Mitnik, 2010).

Ancak nedensellik ve dezavantajlı ilişki yaklaşımlarının her ikisinin birlikte bağımlılık kültürünün nesiller arası aktarımına neden olduğu da iddia edilmektedir. Kanada’da yapılan bir araştırmada sosyal yardım alıcısı durumunda ailelerde yetişen çocukların yetişkinlik dönemlerinde sosyal yardım alma olasılığı arasında bir anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilirken, bu durum ebeveynlerle birlikte çocukların sosyal yardımlara güvenmesi arasında nedensel bir bağlantıdan ve sosyal yardım bağımlılığını etkileyen bazı aile ve çevreye özgü gözlenen ve gözlenemeyen özelliklerin nesiller arası aktarımına dayandırılmaktadır (Beaulieu ve 2005: 560). Avustralya’da yapılan bir araştırmada da nedensellik ve dezavantajlılığın birlikte çocukların sosyal yardım bağımlılığına etki yaptığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin çalışma becerilerindeki yetersizlikler ve aynı zamanda sosyal yardım alıcı olması durumunda çocukların 21 yaşına geldiklerinde sosyal yardım bağımlısı olma olasılığı iki kattan daha fazla arttığı tespit edilirken, tek ebeveynli bir ailede büyüme bu riski üç kata çıkarmaktadır (Seth-Purdie, 2000).

Bu noktada cevap aranması gereken sorulardan biri de sosyal yardımların çocukların iddia edildiği gibi bağımlılığa mı yoksa bağımlılıktan kurtulmalarına mı yol açtığıdır. Bazı yazarlar sosyal yardımların çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerini artırarak gelecekte sosyal yardım bağımlısı olma olasılıklarının azaltılabileceğini iddia etmektedir (Thompson, 2018; Hanna, 2019). Endonezya’da 6 yıl süre ile yapılan sosyal yardım programında, yardım yapılan yoksul hanelerde ilk iki yılın sonunda 7-15 yaş grubunda okula kayıt oranı artarken, 15-17 yaş grubunda artmadığı tespit edilmiştir. Altı yılın sonunda ise ailelerin çocuklarını okuldan almaya başladıkları tespit edilmiştir. Diğer yandan Endonezya’da ciddi bir sağlık sorunu olarak kabul edilen bodurluk ve büyüme bozukluğu konusunda yardımların ilk iki yılı sonunda hiçbir etkisinin olmadığı, ancak yardımların devam etmesi ile birlikte altıncı yılın sonunda yardım alan gruba mensup çocuklarda yardım almayan kontrol grubundaki çocuklara nazaran bodurluk yaşama olasılığının %23 ila %27 arasında azaldığı tespit edilmiştir. İlerleyen yaşlarla birlikte daha kötü sosyo-ekonomik sonuçlar doğuran bodurluk ve düşük IQ seviyesinin sonraki yaşlarda kötü sosyo-ekonomik sonuçlara neden olduğu değerlendirildiğinde yardımların sürekliliğinin bağımlılık kültürünü azaltmada etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bu durumda, düşük gelirli hanelere yapılacak yardımların işgücü piyasasına katılım ve üretkenlik artışı vasıtasıyla sosyal yardım talebinin azalmasına neden olabileceği değerlendirilmektedir (Hanna, 2019).

Sosyal yardımlar ve nesiller arası bağımlılık ilişkisine vurgu yapan çalışmaların odak noktasını yardım sürelerinin uzunluğu oluşturmaktadır. Yardım sürelerinin uzunluğu ile bağımlılık arasında bir korelasyonun olduğu düşünülmektedir (Mitnik, 2010; Bäckman ve Nilsson, 2011; Kallio, Timo ve Erola, 2016). Bu kapsamda sosyal yardımlara erişimin kısıtlanması suretiyle sosyal yardımların kısa vadeli sunulması gelecek nesillere sosyal yardım bağımlılığının geçişini azaltabileceği değerlendirilmektedir. Diğer yandan ebeveynlere çocuklarına yeterli sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerini sağlayacak düzeyde yapılan yardımların, çocukların sosyal sermayelerini artırma yoluyla gelecekte yardıma ihtiyaç duymaları engellenebilir (Mitnik, 2010; Seth-Purdie, 2000). Çocuklar büyüdükçe önceki dönemlerden kaynaklanan olumsuzluklar hayatlarının sonraki dönemlerinde risk faktörü haline gelebilir (Seth-Purdie, 2000: 48). Bu nedenle nesiller arası bağımlılık geçişinin tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmayabilmektedir. Pek çok insan için fırsat eşitliğinin yaratıldığı, yoksul aile çocuklarının da zengin aile çocukları ile aynı başarı fırsatlarına sahip olması arzu edilmektedir. Ancak varsıl aile çocukları beşeri sermaye yatırımı vasıtasıyla gelecekte elde edecekleri gelirin yüksek olma olasılığını arttırmaktadırlar. Başka bir ifade ile daha yüksek sosyal sermaye ödüllendirilmiş olurken, nesiller arası yoksulluk döngüsünü tamamen yok etmek mümkün olmamaktadır (Black ve Devereux, 2011: 1488; Haney ve March, 2003: 463).

Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Yardım Bağımlılığı

Sanayi devrimi öncesi kadın emeği her ne kadar başkaları tarafından kontrol ediliyor olsa da görünür, anlaşılır ve resmi olarak değerlendirilir bir konumda idi. Endüstriyel kapitalizm ile birlikte artan bireyselleşme ekonomik bağımlılık ve bağımsızlığın içinde bulunduğu ve birbirine zıt yeni bir ikilik inşa etti. Bu durum, aynı zamanda ücretli emeğin hegemonyasının bir sonucu olarak kadın emeğinin ücretsiz ev işleri ve ebeveynlik rolleri ile değersizleştirilmesine neden oldu (Fraser ve Gordon, 1994: 21). Bu süreçte

erkek emeği, aile içi bakım rolleri azalarak ekmeğini kazanan aile reisi kapsamında değerlendirilmeye başlandı. Gelir sağlama politikaları cinsiyete dayalı bir şekilde yeniden inşa edilirken, toplumsal yeniden üretim kadınların sorumluluğunda kaldı. Cinsiyete dayalı işbölümü olarak adlandırılan bu süreçte kamu sosyal yardımları da kadınların erkeklere olan bağımlılığını teşvik edici yönde kurgulanmaya başlandı. Kadınlara atfedilen bu bağımlılık ile aynı zamanda evde bakım hizmetlerinin kadınlar tarafından düşük bir maliyetle gerçekleştirilebilmenin de yolu açılmış oldu (Daly, 1994: 791). Bu kapsamda kaçınılmaz olarak cinsiyete dayalı türetilmiş bir bağımlılık yaratılırken kadınlar, geleneksel toplumsal cinsiyet ideolojisi olarak adlandırılmaya başlanan süreçte yeniden üretimin sorumluları olarak değersiz, gelirsiz, büyük oranda sosyal güvencesiz ve bağımlı yaşamak zorunda kalmıştır (Fineman, 2012: 4). Kadınların erkeklere ekonomik bağımlı kılındığı bir sürecin yaşanmasında 20. yüzyıl, erkekler açısından bağımlılık endişelerinin azaldığı bir dönem olurken, kadınların bağımlılığı ile ilgili endişelerin ise evlenmemiş ve genç annelik çerçevesinde değerlendirilmeye başlandığı ve cinsiyetleştirilmiş sosyal yardım kapsamında katlanarak arttığı bir süreç olmuştur (Misra, 2003; Eggebø, 2010).

Bu kapsamda kadın bağımlılığı, kapitalist üretim sürecinin bir sonucu olarak değerlendirilebildiği gibi, kapitalizmin kadın bağımlılığını azaltan etkiler içerdiği de savunulmaktadır. Kapitalizmin kadın bağımlılığını azalttığını iddia eden modernleşme teorisi savunucularına göre, az gelişmiş ülkelere yayılan teknolojik gelişmeler sosyal yapıda kadınların ataerkil geniş aile, din ve tarımsal emeğe dayalı esaretlerini kırmalarına neden olmuştur. Bu durum sanayileşme sürecinin gereklilikleri ile doğru oranda artan farklılaşma, uzmanlaşma ve entegrasyonun bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Nihayetinde de kadınların artan eğitim olanakları, kentleşme ve tikelci normlardan evrensel normlara yönelen rasyonel davranışlar geliştirmelerine neden olarak kadınların durumunun iyileşmesine neden olmaktadır (Marshall, 1985: 220). Kadınları erkeklere bağımlı bir durumda tutmak için ataerkil sistemin nasıl kullanıldığına atıfta bulunan feminist teori ise, bu yaklaşıma karşı çıkarak evin geçimini sağlayan erkeklerin kazançlarında yaşanan iyileşmenin ve ev ile işyerinin ayrılmasının, kadın istihdamını sınırlandırmasına neden olduğunu bu nedenle de batılı sanayileşme sürecinin kadınları üretken emekten çekilmeye zorladığını iddia etmektedir. Kalıcı toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak adlandırılan bu durumun sanayileşmenin son yıllarda kadınların işgücüne katılımında dikkate değer bir artış yaşanmasına rağmen, erkeklere göre daha düşük oranda, daha düşük statülü ve düşük ücretle gerçekleşen kadın istihdamının onların, erkeklere tabi olmasını sağlayan bir süreci tetiklediği iddia edilmektedir (Marshall, 1985: 221; Spicker, 1988). Başka bir ifade ile ekonomik modernleşme sürecinin kadınları ekonomik ve sosyal olarak marjinalleştirdiği ve erkeklere olan bağımlılıklarını arttırdığı kabul edilmektedir (Boserup, 1970'den aktaran Sarker, 2006).

Bağımlılığın cinsiyet temelinde özelleştirilmesi, kadınlara, erkeklere nazaran daha fazla yük olan eşitsiz ve cinsiyetçi aile içi emeğin yüklenmesine dayandırılmaktadır. Fineman (2001) toplumsal olarak kaçınılmaz ve türev (türetilmiş) olarak iki tür bağımlılıktan bahsetmektedir. Kaçınılmaz bağımlılık, yaşam döngüsü içerisinde çocukluk, yaşlılık, hastalık, sakatlık gibi durumlarla ortaya çıkmaktadır. Türev bağımlılık ise bağımlı kişinin bakımı için sorumluluk üstlenen kişi tarafında ortaya çıkar. Ekonomik ve yapısal boyutları vardır. Ekonomik sorunlar, aile içinde bakıcılık işinin ücretsiz olması ile ilgilidir. Yapısal boyut, bakıcıların, bakım sorumluluklarını yerine getirirken kurumsal konaklama ve ekonomik olmayan kaynaklara güvenmelerini ifade eder. İşyerlerinde bakım faaliyetleri için konaklama imkanı tanınmaması durumunda eve bağımlı emeğin ücretli işgücüne katılımını engeller. Bu kapsamda türev bağımlılık bakıcılık görevleri ile ilişkilendirilmekte, sosyal olarak üretilmekte ve toplumsal kurumlar tarafından inşa edilmektedir.

Bu kapsamda hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ataerkil toplum yapısı kadınların erkeklere zorunlu bağımlılığını arttırmakta dezavantajlı konumunu ve sosyal yardım bağımlılığını cinsiyet temelinde pekiştirmektedir (Harvey ve Lind , 2005: 11). Diğer yandan 1980'lerin ortalarından itibaren kadın istihdamının özellikle yarı zamanlı işlerde artış göstermeye başlaması ve bu istihdam biçiminin yeterli geçim olanakları yaratamamasının da kadınlarda sosyal yardım bağımlılığının artmasına neden olduğu değerlendirilmektedir (Page, 2004; Pacheco ve Maloney, 2003). Öte yandan bu durum, kadınlar arasında nesiller arası sosyal yardım bağımlılığının artmasına neden olmaktadır. Yeni Zelenda'da yapılan araştırmada kadınların erkeklere oranla iki kat fazla bağımlılık riski taşıdığı tespit edilmiştir. Bu durum kadınların nispeten geniş ailelerde sosyal yardım bağımlılığı geçmişisi olan ebeveynlerle yaşaması ve bu nedenle de eğitim açısından dezavantajlı olmalarının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Pacheco ve Maloney, 2003). Bir başka araştırmada da 13-17 yaş arasında yalnızca 3 ay sosyal yardım alan kız çocuklarının 19-22 yaş arasında sosyal yardım alma olasılığı %30'iken 50-60 ay arası sosyal yardım alınması durumunda ise bu oran %45'e yükselmektedir (Mitnik, 2010). ABD'de yapılan bir araştırmada da sosyal yardım alımında kuşaklar arası güçlü bir korelasyonun varlığına dikkat çekilmektedir. Bir kadının anne ve babasının sosyal yardım alması durumunda korelasyonun %47, almaması durumunda ise %17 olduğu tespit edilmiştir (Page, 2004). Antel (1992) tarafından yapılan çalışmada da hanede sosyal yardım alan kız çocuklarının yetişkin birey olduğunda bağımlılık riskinin arttığı görülmüştür.

Bu kapsamda toplumsal cinsiyete dayalı sosyal güvenlik sistemleri daha fazla tartışılır hale gelmiştir. Kavram, kadınların çocukluk yıllarından itibaren maruz kaldığı risklerin değerlendirilerek, erken yaşlardan itibaren ev işleri, erken annelik nedeniyle kaliteli eğitim eksikliği, yetişkinlikte ise güvencesiz, kayıt dışı işlerde düşük ücretlerle çalışmalarını nedeniyle yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunların sosyal güvenlik sistemleri ile giderilmesini hedeflemektedir. Bu yolla kadınların gelir kaynaklarına erişimi ve kontrolü sağlanarak, kamusal, sosyal, ekonomik ve politik süreçlerde varlıklarının iyileştirilmesi hedeflenmektedir (UN, 2019).

Kadın bağımlılığının bir türü olarak yalnızca sosyal yardımları değil, kadınların erkeklere olan bağımlılığını da değerlendirmek, kadın bağımlılığını anlamayı kolaylaştırmak açısından önemlidir. Bu noktada, yoksul kadınların ekonomik gerekçelerle uygun olmayan evliliklerle bir erkeğe bağımlı olmaksızın sosyal yardım almalarının daha değerli olduğunu düşünen yaklaşımlar da vardır (Edin, 2000).

Sonuç ve Tartışma

Sosyal yardımların psikososyal etkileri içerisinde değerlendirilen sosyal yardım bağımlılığı özellikle 1980'lerle birlikte başlayan yeni ekonomik dönemle birlikte sosyal politika gündeminde yer almaya başlamıştır. Bu durum neo-liberal politikalarla şekillenen ve yeni refah rejimlerinin, yoksulluğun toplumsal ve ekonomik bir sorun olmaktan çok bireysel başarısızlıklara atıf yapan anlayışının bir sonucudur. Artık bireylerin ve hanelerin yoksulluktan kurtulması için cömert sosyal yardımlar yerine bireyin istihdamına dayalı yoksulluktan kurtulma stratejileri ön plana çıkarılmaktadır. Diğer yandan sosyal yardımlara bağımlılığın artması ve yeni nesiller vasıtasıyla yeniden üretilmesini engelleme çabaları da bu dönemde önem kazanmaya başlamıştır. Sosyal yardım bağımlılığı, bireylerin sosyal yardımlara bağımlı bir şekilde hayatlarını sürdürmelerine, bu nedenle de ekonomik faaliyetlerde bulunmalarına işaret etmektedir. Bu durum yoksulluğun bireysel başarısızlık olarak kabul edildiği toplumlarda yardım alanların aylak, tembel ya da işe yaramaz olarak damgalanmasına, sosyal yardımların bu nedenle kontrollü ve sınırlı bir şekilde sunulması gerektiği düşüncesinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu düşünce aynı zamanda hükümetlerin sosyal yardım politikalarında kısıtlama yapma eğilimleri ile birlikte yardımların kısıtlanmasına, yardım alıcılarının katı gelir testi uygulamalarına maruz kalmalarına neden olmaktadır. Sosyal yardım bağımlılığı söyleminin güçlenmesine neden olan bir başka unsur ise yardım sistemi içerisinde yer alan idari personelin yardım alanlara yönelik tembel ve sistemi kötüye kullananlar olarak değerlendirmesine dayanmaktadır. Ancak yardımların süresi ve miktarının sosyal yardım bağımlılığına neden olduğuna dair araştırmalar kadar sosyal yardımların miktarı ve süresinden bağımsız olarak bireylerin ihtiyaçlarının çok az bir kısmını karşılayabileceği önemli farklar yaratacağı, yoksulluğun sosyo-ekonomik etkilerini azaltacağı iddia edilmektedir.

Ekonomik krizler ve piyasa başarısızlığı pek çok durumda sosyal yardımlara muhtaç bir grup yaratmaktadır. Bu durumun da sosyal yardımlara bağımlılığı artırması kaçınılmazdır. Ancak bağımlılık yaklaşımı çerçevesinde yardımların kısıtlanması, insani ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalan bireylerin farklı ve uygun olmayan biçimde bağımlılıklar geliştirmesine neden olabilir. Bu durum özellikle sömürüye dayalı çalışma koşullarının artmasına ya da bireylerin yoksullukla başa çıkma kapasitesini azaltmasına neden olabilir. Diğer yandan çalışamaz durumda olan yaşlılar ve engelli bireyler açısından bağımlılık yaklaşımı kabul edilemez bir durumdur. Sosyal yardımların bağımlılık yaparak bireyleri çalışmaktan alıkoyduğu, bu nedenle sosyal yardımların süresinin, miktarının ve kapsamının daraltılması yönündeki görüşlerin özellikle son yıllarda sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Ancak sosyal yardımların, yardım alıcısı konumunda olanlar açısından önemi ve anlamı bu durumun bağımlılık yaratma olasılığından daha büyüktür. Aynı zamanda sosyal yardımlar yoluyla gelir güvenliği politikalarının, maliyet-fayda analizinin sadece mevcut nesil üzerindeki etkilerini değil, aynı zamanda gelecek üzerindeki etkilerini de dikkate almak gerekmektedir.

Bağımlılık sendromu konusunda en çok tartışılan konulardan biri de bağımlılığın çocuklar vasıtasıyla nesiller arası geçiştir. Özellikle sosyal yardım alıcısı durumunda olan ailelerde büyüyen çocukların yetişkin birey olduklarında potansiyel sosyal yardım alıcıları oldukları yönünde görüşler sıklıkla dile getirilmektedir. Bu durum çocukların yoksulluğun psikososyal etkilerini erken yaşlarda deneyimlerinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu noktada sosyal yardımların nesiller arası bağımlılık geçişini arttırdığı gerekçesi ile süresinin ve miktarının kısıtlanmasının, yoksul çocuklar için yapısal pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olabileceği göz ardı edilmemelidir. Çocukluk dönemi ihtiyaçları yeterince karşılanamayan, nitelikli eğitime erişemeyen çocukların yetişkinliklerinde yoksul olma olasılığı artmaktadır. Bu çerçevede nesiller arası bağımlılık geçişi korelasyonlarının altında yatan mekanizmaları anlamak; bunlar farklı beşeri sermaye yatırımından kaynaklanıyorsa, bu, fırsatları eşitlemek için ebeveynlere sosyal yardım sağlamak veya eğitimin fırsatlarının eşitlenmesi önem arz etmektedir (Mitnik, 2010). Diğer yandan bu, bu yardımların potansiyel bir riski, aileler içinde bağımlılık kültürü yaratarak, sosyal yardım bağımlılığını ebeveynlerden çocuklarına aktarılması ve nesiller boyunca bir kartopu etkisi ortaya çıkararak çocukların gelecekteki ekonomik durumu için potansiyel olarak ciddi sonuçlar doğurabilmesidir. Bu iki uç arasında optimal dengenin sağlanması, sosyal yardım politikalarının başarısına bağlıdır. Bir başka ifade ile sosyal yardımların yoksul çocukların eğitim, sağlık ve yeterli gıda maddelerine erişimleri yoluyla beşeri sermayelerini arttırmalarına ve gelecekte sosyal yardım bağımlılığı olasılıklarını azaltılabileceği hususu göz ardı edilmemelidir.

Sosyal yardım bağımlılığı konusunda dezavantajlı bir başka grup kadınlardır. Kadınlar, kapitalist üretim sisteminin emeklerini değersiz hale getiren yapısı ve toplumsal cinsiyet kavramı çerçevesinde hem sosyal yardımlara hem de eşlerine bağımlı kılan bir süreci yaşamaktadırlar. Kadınlar açısından sosyal yardım bağımlılığını tetikleyen süreç yoksul ailelerde yetişmeleri olurken, aynı durumda olan erkek çocuklarına nazaran daha fazla bağımlılık riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu duruma etki eden en önemli faktör de şüphesiz yetersiz eğitim ve buna bağlı olarak emek piyasası dışında kalmalarıdır. Yaşamları boyunca önce ebeveynlerine sonra da kocalarına muhtaç olan kadınların, bağımlılık sendromu düşüncesi ile sosyal yardımlara erişiminin kısıtlanması ve çalışarak geçimlerini sağlama düşüncesi pek çok toplumda beklenen etkiyi yapmayacaktır. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derin bir şekilde hissedildiği toplumlarda kadınların bu yolla emek piyasasına girmelerini teşvik etmek gerçekçi bir

yaklaşım olarak durmamaktadır. Kadınların yaşam döngülerini sürdürmelerini sağlayacak sosyal yardım sistemleri aynı zamanda pek çok durumda evde bakımın esas sorumluları olduğu çocukların da yoksulluktan kurtulmalarını sağlayamamalarına, bu yolla da nesiller arası yoksulluk ve bağımlılık döngüsünün artmasına neden olacaktır. Bu nedenle ihtiyaç sahibi kadınlara kendileri ve çocukları için gerekli sosyal yardımların süre endişesinden bağımsız olarak yapılması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak sosyal yardımlar kronik yoksulluk içerisindeki bireylerin yaşadığı güvensizlik ve savunmasızlığa karşı koymak için kritik bir öneme sahiptir. Araştırmalar sosyal yardımların bireylerin yoksulluğa sürüklenmelerini önlemenin yanı sıra insani gelişmeyi desteklediğini, yoksulluktan kurtulma fırsatlarına erişmelerine yardımcı olduğunu ve nesiller arası aktarımı kesintiye uğrattığını göstermektedir. Sosyal yardımların önünde en önemli sorun olarak gösterilen bağımlılık sendromunun yoksulların çalışma eğilimini azalttığı, yardımları uygun olmayan bir şekilde değerlendirdikleri düşüncesi ise amprik gerçeklerden ziyade bu yöndeki bireysel düşüncelere dayanmaktadır. Kanıtlar sosyal yardımların beşeri sermayenin gelişimine yardım ettiği, yatırım ve girişimciliği desteklediğini, işgücü piyasasına girişleri arttırdığı ve sömürüye dayalı çalışma biçimlerine bağımlılığı azalttığını göstermektedir (Shepherd, Wadugodapitiya ve Evans, 2011).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Yazarların ORCID ID'leri / ORCID IDs of the authors

Davuthan Günaydın 0000-0003-4573-860X

KAYNAKLAR / REFERENCES

- An, C.-B., Haveman, R., & Wolfe, B. (1993). Teen out-of-wedlock births and welfare receipt: the role of childhood events and economic circumstances. *The Review of Economics and Statistics* Vol. LXXV Number 2, s. 195-208.
- Antel, J. J. (1992). The intergenerational transfer of welfare dependency: some statistical evidence. *The Review of Economics and Statistics*, 74(3), 467-473.
- Arthur, D. (2021). Welfare dependency: the history of an idea. <https://www.aph.gov.au/AboutParliament/ParliamentaryDepartments/ParliamentaryLibrary/pubs/rp/rp2122/WelfareDependencyToe50731264> (Erişim Tarihi: 14.03.2022).
- Bäckman, O. ve Nilsson, A. (2011). Pathways to social exclusion—a life-course study. *European Sociological Review*, 27(1), 107-123.
- Bane, M. J. ve Ellwood, D. T. (2008). *Welfare realities: from rhetoric to reform*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Bartle, P. (2012). *The dependency syndrome*. CEC Community Empowerment Collective: <http://cec.vcn.bc.ca/cmp/modules/pd-dep.htm> (Erişim Tarihi: 14.03.2022).
- Beaulieu, N., Duclos, J.-Y., Fortin, B. ve Rouleau, M. (2005). Intergenerational reliance on social assistance: evidence from Canada. *J Popul Econ*, 18, 539-562.
- Black, S. E. ve Devereux, P. (2011). Recent developments in intergenerational mobility. O. Ashenfelter, & D. Card içinde, *Handbook of Labor Economics*, Volume 4B, Chapter 16 (s. 1487-1541). Elsevier.
- Boserup, E. (1970). *Women's role in economic development*. New York: St Martin's Press.
- Bravo, J. (Tarihsiz). *Intergenerational transfers and social protection*. <https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/unpdegm20050809bravo.pdf> (Erişim Tarihi: 17.03.2022).
- Brenner, J. (1999). Towards a feminist perspective on welfare reform. *Yale Journal of Law and Feminism* Vol. 2:.
- Charles, M. (1984). *Losing ground: american social policy 1950-1980*. New York: Basic Books. New York: Basic Books.
- Dahl, G. B., Kostøl, A. R. ve Mogstad, M. (2016). Family welfare cultures: evidence from Norway's system of disability insurance. *Microeconomic Insight*.
- Dahl, G. B., Kostøl, A. R. ve Mogstad, M. (2013). *family welfare cultures*. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Daly, M. (1994). A matter of dependency: gender in british income maintenance provision. *Sociology*, 28(3), 779-797.
- Edin, K. (2000). What do low-income single mothers say about marriage? *Social Problems*, 47(1), 112-133.
- Eggebø, H. (2010). The problem of dependency: immigration, gender, and the welfare state. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 17(3), Fall, s. 295-322.
- Fineman, M. A. (2001). Contract and car. *Chicago-Kent Law Review*, 76, 1403-1440.

- Fineman, M. A. (2012). Dependencies. *Legal Studies Research Paper Series Research Paper No. 12-221*.
- Fraser, N. ve Gordon, L. (1994). "Dependency" Demystified: Inscriptions of Power in a Keyword of the Welfare State. *Social Politics Spring*, s. 4-31.
- Fraser, N. ve Gordon, L. (1994b). A Genealogy of Dependency: Tracing a Keyword of the U.S. Welfare State. *Signs*, Winter, 19(2), 309-336.
- Garfinke, I. ve McLanahan, S. (1986). *Single mothers and their children: a new American dilemma*. Baltimor: Urban Institute Pres.
- Gibson, D. (1995). *Dependency: The career of a concept. Dependency, the Life Course and Social Policy*. Sydney: SPRC, University of New South Wales.
- Gore, S. (2019). *Where is the dignity in dependency? An exploration of how New Zealand's welfare policies could be reformed to promote dignity for all*. The University of Auckland .
- Haan, M. D. ve Schreiner, R. C. (2018). *The intergenerational transmission of welfare dependency*. CESifo Working Paper No. 7140.
- Haney, L. ve March, M. (2003). Married fathers and caring daddies: welfare reform and the discursive politics of paternity. *Social Problems*, 50(4), 461-481.
- Hanna, R. (2019). New research busts the myth of welfare dependency. World Economic Forum.
- Hanna, R. (2019b). *Dispelling the Myth of Welfare Dependency*. <https://epod.cid.harvard.edu/article/dispelling-myth-welfare-dependency> (Erişim Tarihi: 14.04.2022).
- Hartley, R. P., Lamarche, C. ve Ziliak, J. P. (2017). *Welfare reform and the intergenerational transmission of dependence*. Bonn: IZA DP No. 10942.
- Harvey, P. ve Lind, J. (2005). *Dependency and humanitarian relief. A critical analysis*. London: HPG Research Report.
- Hyggen, C. (2006). Risks and resources: social capital among social assistance recipients in Norway. *Social Policy Administration*, 40(5), 493-508.
- Jackson, F. (2011). Values, welfare and work. Aspects of the labour market and welfare dependency. *Policy Quarterly* – 7(2), s. 29-37.
- Josep, H., Barrientos, A. ve Hulme, D. (2010). *Just give money to the poor: the development revolution from the global south*. Kumarian Perss.
- Kallio, J. M., Timo, M. K. ve Erola, J. (2016). Cumulative socio-economic disadvantage and secondary education in Finland. *European Sociological Review*, 32(5), 649-661.
- Karim, A. (1996). *Operation Lifeline Sudan – A review*. <https://www.researchgate.net/publication/284727714OperationLifelineSudan-Areview> (Erişim Tarihi: 20.03.2022).
- Kauppinen, T. M., Angelin, A., Lorentzen, T., Bäckman, O., Salonen, T., Moisio, P. vd. (2014). Social background and life-course risks as determinants of social assistance receipt among young adults in Sweden, Norway and Finland. *Journal of European Social Policy*, 24(3), 273-288.
- Lautze, S. ve Hammock, J. (1996). *Coping with Crisis; coping with aid capacity building, coping mechanisms and dependency, linking relief and development*. Medford: The International Famine Center, Tufts University.
- Levine, P. B. ve David J. Zimmerman. (1996). *The Intergenerational correlation in AFDC participation: welfare trap or poverty trap?* Institute for Research on Poverty Discussion Paper no. 1100-96.
- Lind, J. ve Jalleta, T. (2005). *Poverty, power and relief assistance: meanings and perceptions of 'dependency' in Ethiopia*. London: HPG Background Paper.
- Lindbeck, A., Nyberg, S. ve Jorgen, W. W. (1999). Social norms and economic incentives in the welfare state. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. CXIV Issue 1, s. 1-35.
- Marshall, S. E. (1985). Development, dependence, and gender inequality in the third world. *International Studies Quarterly*, 29(2), s. 217-240.
- Mendes, P. (1998). From Keynes to Hayek: the social welfare philosophy of the liberal party of Australia, 1983-1997. *Policy, Organisation and Society*, 15(1), 65-87.
- Mendes, P. (2000). Eliminating welfare dependency not poverty a critical analysis of the howard governments welfare reform review. *Policy, Organisation and Society*, 19(2), 23-38.
- Misra, J. (2003). Envisioning dependency: changing media depictions of welfare in the 20th century . *Social Problems*, 50(4), 482-504.
- Mitnik, O. A. (2010). *Intergenerational transmission of welfare dependency: The effects of length of exposure*. <http://moya.bus.miami.edu/omitnik/PDFDocuments/IntergenerationalWelfare.pdf> (Erişim Tarihi: 12.05.2022).
- Nate, R. M. ve Kimenyi, M. S. (1996). Welfare realities: from rhetoric to reform by Mary Jo Bane and David T. Ellwood. *Public Choice*, 88(3/4), 417-419.
- Norton, A., Conway, T. ve Foster, M. (2001). *Social protection concepts and approaches: implications for policy and practice in international development*. London: Overseas Development Institute.
- Nurdoğan, A. K. (2022). Sosyal yardım bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 25(1), 61-73.
- OECD. (2010). *Sickness, disability and work: breaking the barriers. a synthesis of findings across OECD*. Paris: OECD.
- Pacheco, G. ve Maloney, T. (2003). Are the determinants of intergenerational welfare dependency gender-specific? *Australian Journal of Labour Economics*, 6(3), 371-382.
- Page, M. E. (2004). New evidence on the intergenerational correlation in welfare particip. M. Corak içinde, *Generational Income Mobility in North America and Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Perales, F., Higginson, A., Baxter, J., Western, M., Zubrick, S. R. ve Mitrou, F. (2014). *Intergenerational welfare dependency in Australia: A review of the literature*. Life Course Centre Working Paper Series. 2014-09.

- Sarker, D. (2006). Development theory and gendered approach to development: a review in the third world perspective. *Sociological Bulletin*, 55(1), 45-66.
- Schneider, S. K. ve Jacoby, W. G. (2003). A culture of dependence? The relationship between public assistance and public opinion. *British Journal of Political Science*, Apr., 2003, 33(2), 213-321.
- Seth-Purdie, R. (2000). Multiple risk exposure and likelihood of welfare receipt social policy and human capital. *Family Matters No.57 Spring/Summer*, 46-53.
- Shepherd, A., Wadugodapitiya, D. ve Evans, A. (2011). *Social assistance and the 'dependency syndrome'*. Chronic Poverty Research Centre, Policy Brief No. 22.
- Shepherd, A., Wadugodapitiya, D. ve Evans, A. (2011). Social assistance and the 'dependency syndrome'. *Chronic Poverty Research Centre Policy Brief No. 22*.
- Smith-Carrier, T. A., Gazso, A., Collins, S. B. ve Smith, C. (2019). Myth or reality? Exploring intergenerational social assistance participation in Ontario, Canada. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 46(1), 113-137.
- Solon, G., Corcoran, M., Gordon, R. ve Laren, D. (1988). Sibling and intergenerational correlations in welfare program participation. *The Journal of Human Resources*, 23(2), 388-396.
- Spicker, P. (1988). *Principles of social welfare an introduction to thinking about the welfare state*. Routledge.
- Sullivan, B. (2000). *All sides of the story: Studying the many perspectives on welfare reform*. Melbourne: Good Shepherd Youth & Family Service.
- Swartz, T. T., Blackstone, A., Uggen, C. ve McLaughlin, H. (2009). Welfare and citizenship: the effects of government assistance on young adults' civic participation. *The Sociological Quarterly*, 50(4), 633-665.
- Thompson, D. (2018). *Busting the Myth of 'Welfare Makes People Lazy'*. The Atlantic.
- Toner, B. (1998). *The 'dependency culture: A good or a bad thing?* Working Notes Issue 32.
- UN. (2019). *Social protection to promote gender equality and women's and girls' empowerment*. United Nation.
- Vauhkonen, T., Kallio, J., Kauppinen, T. M. ve Erola, J. (2017). Intergenerational accumulation of social disadvantages across generations in young adulthood. *Research in Social Stratification and Mobility*, 48, 42-52.
- Weissberg, N. C. (1970). Intergenerational welfare dependency: a critical review. *Social Problems*, 18(2), 257-274.
- Xu, Y., & Carraro, L. (2017). Minimum income programme and welfare dependency in China. *International Journal of Social Welfare*, 26(2), 141-150.
- Yvonne M. Christopher. (2017). *Welfare dependency and work ethic: a quantitative and qualitative assessment*. Wright State University, Yayınlanmamış yüksek lisan tezi.

Atıf Biçimi / How Cite This Article

Gunaydin, D. (2023). Sosyal yardım sorunu olarak sosyal yardım bağımlılığı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 84, 15-26. <https://doi.org/10.26650/jspc.2023.84.1133844>